

דף ט"ו

למדנו במשנה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד. אמר רב שימי בר חייא, למדים שצריכים כל אלו לתוספת על העיר ועזרה מהכתוב: "כָּכֹל אֲשֶׁר אָנִי מְרַאֶה אוֹתָךְ וְכו' וְכֵן תַּעֲשׂוּ" לדורות, וכל אלו היו בימי משה, הוא היה מלך ונביא, ואהרן אחיו כהן גדול, ואורים ותומים ושבעים זקנים²⁵⁶.

משיחה מקדשת כלים שעשה משה מכאן ואילך עבודה מחנכתם

שאל רבא, אם לומדים מהכתוב "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" לדורות, קשה ממה ששנינו, כל הכלים

שעשה משה, משיחה בשמן המשחה מקדשתם קדושת הגוף ולקדש את הנכנס לתוכו. אבל לדורות, הכלים לא נמשחו, אלא התחלת עבודתם מחנכתם לקדושה²⁵⁷. ומדוע לא נלמד מהכתוב "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" שמשיחתם תקדש גם לדורות? עונה הגמרא, מפני שלומדים מהכתוב: "וַיִּמְשְׁחֻם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם" אותם במשיחה, ולא לדורות במשיחה. שואלת הגמרא, ואולי נאמר "אֹתָם" במשיחה ולא בעבודה, לדורות או במשיחה או בעבודה²⁵⁸? אמר רב פפא, הכתוב: "אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ" תלה אותם בשירות. ואף שכתב "אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ", אם לא היה כתוב "אֹתָם", היינו אומרים שלדורות יקדשו אותם במשיחה ובעבודה. ולכן נאמר "אֹתָם" דווקא הכלים שעשה משה במשיחה, ולא לדורות במשיחה²⁵⁹.

למדנו במשנה, שמוסיפים על ירושלים מוסיפים על ירושלים על ירושלים בשתי תודות חלות חמץ הגדולות שבלחמי תודה

בשתי תודות. ומביאה הגמרא, ששנינו, היו מוסיפים על העיר בלחמן של שתי תודות ולא בבשרן. רב חסדא אמר שהדבר נלמד ממה שכתוב בספר עזרא שנחמיה אמר: "וְנִאֲעֹלָה

256 רש"י פי' ובימי משה שהוא מלך ונביא ואחיו כהן גדול ואורים ותומים. ותימה שבפ"ק דסנהדרין שלומדים ממה שהיה במקום ע"א, את העמדת סנהדרין לשבטים יצטרכו גם מלך ונביא! ועוד שאע"ג שאהרן היה בבגין המשכן האם נשאלו באורים ותומים לעשות משכן? הלא נצטוו לעשות משכן קודם שאהרן נתכהן ע"י המלואים. ויש לתרץ את הקושיה הראשונה שכאן מרבים יותר משום שכ' וכן תעשו. וא"ת שגם בכלים נמי יצטרכו ע"א, שהרי משמע בסמוך שללא אותם היה צריך משיחה ועבודה. וי"ל שאותם בא לגלות שוכן תעשו לא נאמר על הכלים. תוס'.

257 תימה שהיה לו להק' מהמשכן עצמו שיהיה צריך משיחה לדורות כמו שנמשח בימי משה. תוס'.

258 כאן לא הקשו לדורות במשיחה ובעבודה שאותם משמע למעט משיחה לדורות. תוס'.

259 שאל"כ למה בא? לומר שלדורות אינם קדושים במשיחה לבדה ישתוק ונלמד אותו מאשר ישרתו. רש"י.

את שְׂרֵי יְהוּדָה מַעַל לַחֹמָה וְאַעְמִידָה שְׂפֵי תוֹדֹת גְּדוֹלֹת וְתִהְלַכְתָּ לְיָמִין
מַעַל לַחֹמָה לְשַׁעַר הָאֲשָׁפֹת. וְלִכְאוּרָה מִה הַכוֹוֹנָה בִּ"גְדוֹלֹת", אִם מִמִּין
גְּדוֹל, בָּשָׂר שֶׁל תוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל בָּקָר וְלֹא שֶׁל צֶאֱן, הִיָּה צָרִיךְ לֹמַר
”פְּרִים”. אֲלֹא שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַגְּדוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הַמִּין וְלֹא קִטְנוֹת. הָאִם מִי
יֵשׁ בְּכֶךְ חֲשִׁיבוֹת כֻּלְפֵי הַשָּׁמַיִם, וְהָרִי שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה בַּמִּנְחוֹת, נֹאמַר
בַּעֲוֹלֹת בַּהֲמָה ”וְהִקְטִיר הִכְהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עָלֶה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
לֵה“, בַּעֲוֹלֹת הָעוֹף ”אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לֵה“, בַּמִּנְחָה ”אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
לֵה“ מִלְמַד שֶׁאַחַד הַמִּרְבֵּה וְאַחַד הַמִּמְעִיט, וּבִלְבַד שִׁיכוּיִן אֶת לְבוֹ לֵאבִיו
שֶׁבַשְׁמַיִם²⁶⁰? אֲלֹא ”שְׂפֵי תוֹדֹת גְּדוֹלֹת“ הֵם שְׁתֵּים מִלַּחֲמֵי הַחֲמִץ שֶׁהֵן
הַגְּדוֹלוֹת שֶׁבִּלְחָמֵי תוֹדָה. כְּמוֹ שֶׁשֶׁנִּינוּ, הַתּוֹדָה הִתְּהָ בָּאָה מִן חֲמֵשׁ סֵאִין
יְרוּשְׁלָמִיּוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְּבָרִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁתֵּי אֵיפוֹת, וְהָאִיפָה שֶׁלֹּשׁ סֵאִין,
עֶשְׂרִים עֶשְׂרוֹן, עֶשְׂרָה לַחֲמִץ וְעֶשְׂרָה לַמֶּצֶה²⁶¹. וּבַמִּצָּה שֶׁלֹּשָׁה מִיֵּינוֹן
חֲלוֹת, רִקְקִין, וְרִבּוּכָה. וּמִכָּאֵן שֶׁכֹּל חֲלָה שֶׁל חֲמִץ, הִתְּהָ גְּדוֹלָה כְּמוֹ
שֶׁלֹּשׁ שֶׁל מֶצֶה.

הַעֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת בִּשְׂרֵי מִנְחָה אִם רָמִי בֵּר חֲמָא, אֵין הָעֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת אֲלֹא
בִּשְׂרֵי מִנְחָה²⁶². כְּמוֹ שִׁירוּשָׁלַיִם מִתְקַדֶּשֶׁת
עַל יְדֵי דְבַר הַנֶּאֱכָל בָּהּ, אִף עֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת עַל יְדֵי דְבַר הַנֶּאֱכָל בָּהּ²⁶³.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא, הָאִם לַחֲמֵי תוֹדָה אֵינָם נֹאכְלִים בַּעֲזָרָה, אִם כֹּהֲנִים יִרְצוּ?
אֲלֹא כִירוּשָׁלַיִם מִה יְרוּשָׁלַיִם מִתְקַדֶּשֶׁת עַל יְדֵי דְבַר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְהַיּוֹצֵא
מִמֶּנָּה נִפְסֵל, שֶׁתּוֹדָה וְלַחֲמָה נֹאכְלִים בְּכֹל הָעִיר. אִף עֲזָרָה מִתְקַדֶּשֶׁת
בְּדְבַר הַנֶּאֱכָל בָּהּ וְהַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסֵל, שִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁנֹּאכְלִים בַּעֲזָרָה
וְאִם יֵצֵאָה מִמֶּנָּה נִפְסֵלָה²⁶⁴.

260 אע"ג שא' האחד המיוחד שבעדרו, ובפרה אדומה א' שאם מצא נאה הימנה מצוה לפדות לא היה לו להתפאר בכך כיון שמצוה בזה כמו בזה אם מתכוין לשם שמים. תוס'.

261 במסכת מנחות לומדים מהכ' "והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן" הרי מין אחד. "ורקיקי מצות משוחים בשמן" הרי שני מינים של מצה. "סלת מרבת חלות בלולות בשמן" הרי ג' מינים של מצה, וכתוב "על חלות לחם חמץ יקריב" וגו' כנגד מצה, הבא חמץ שיהא סלת במין החמץ, כנגד שלשה מינים שבמצה. רש"י.

262 בחלות של שירי מנחה הנאכלת לכהנים והקידוש של נחמה ועזרא כתוב בקידוש העיר אבל עזרה שהוסיפו עליה מקיפים אותה בשירי מנחה. רש"י.

263 למ"ד שאין מנחה בבמה ק' איך העזרה מתקדשת? בימי עזרא אפשר לומר שסבר כמ"ד קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל ועזרא עשה לזכר. אבל בימי שלמה ויהושע כיצד קדשו? ואין לומר שק' במנחת העומר שהרי הקידוש בימי שלמה היה בסוכות. וי"ל כיון שהכל בא בב"א הקידוש ועשיית מנחה אינו מנחה בבמה ומקומה מתקדש בקמיצה ובהקטרה וכל העבודה היתה מחנכתה. או שכיון שלא אפשר לא צריך, וכאן אמרו שאין מתקדשת הוא היכן שאפשר, כגון שבאים להוסיף על העזרה. תוס'.

264 תוס' שואלים איך הרי הבית מתקדש שאין דבר שנא' בו שהיוצא ממנו נפסל, ויש לו קדושה בפני עצמו שהוא

שואלת הגמרא, מדוע לא אומרים שכמו שירושלים מתקדשת בלחמי חמץ, אף כאן העזרה מתקדשת בשייר מנחת חמץ? עונה הגמרא, הרי לומדים מהכתוב "לא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ" שאין מנחת חמץ. ואין לומר שאחרי שיקמוץ את המנחה יחמיץ את השירים ויקדש בהם את העזרה. שהרי אמר ריש לקיש שלומדים מהכתוב "לא תַאֲפֶה חֶמֶץ חֶלֶקֶם" שאפילו חלקם לא תאפה חמץ.

אי אפשר לקדש את העזרה בשיירי שואלת הגמרא, שאפשר לקדש את העזרה בשתי הלחם שתי הלחם בעצרת שהן חמץ? עונה הגמרא, שאי אפשר לקדש את העזרה בשתי הלחם. אי אפשר לבנות מערב יום טוב ולקדש מאתמול, מפני ששתי הלחם קדושות בשחיטת כבשי עצרת²⁶⁵ ²⁶⁶, ואין הכבשים נשחטים אלא ביום טוב!. אי אפשר לבנות מאתמול ולקדש היום, מפני שצריכים קידוש בשעת הבנין אי אפשר לבנות, לגמור את הבנין ביום טוב, שאין בנין בית המקדש דוחה את יום טוב²⁶⁷. ואי אפשר להשאיר את הלחם למחרת יו"ט ולבנות ולקדש, מפני שהלחם נפסל בלינה. שואלת הגמרא, והרי ניתן לבנות מערב יום טוב ולהשאיר מעט, ומיד במוצאי יום טוב יגמרו את הבנין, קודם חצות, שעדיין הוא מן אכילתו ויקדשו לפני שהלחם יפסל בלינה? עונה הגמרא, מפני שאין בנין בית המקדש בלילה²⁶⁸. כמו שאמר אביי שלומדים שאין בנין בית המקדש בלילה מהכתוב: "וּבַיּוֹם הַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן וכו'" ביום אתה מקימו בלילה אין מקימו. ומשום כך אי אפשר לקדש את העזרה ובית המקדש בחמץ, אלא רק במצה.

ובשיר מזמור שיר חנוכת הבית ושיר למדנו במשנה, שאחד מהדברים שהיו של פגעים וי"א של נגעים מקדשים את ירושלים ועזרות זה בשיר. תנו רבנן, שיר של תודה "מְזִמֹר לְתוֹדָה" היו אומרים שם, בכנורות

מחנה לויה. וכן איך מתקדשים בתי ערי חומה. ויש לומר שהיכן שלא אפשר לא אפשר. תוס'.

265 אע"פ שבאים מתרומות הלשכה זו היא קדושת דמים, אבל לא קדשו קדושת הגוף לפסול ביוצא אלא בשחיטת שני כבשי עצרת שהלחם בא עמם. שלומדים מלחמי תודה ששחיטת הזבח מקדשת. רש"י.

266 ולמ"ד שתגור מקדש נמי לא יכול לאפותן מאתמול שלא יפסלו בלינה. תוס'.

267 כמה שא' ביבמות בפרק קמא יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת תלמוד לומר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'" כולכם חייבין בכבודי, אתם והמקדש חייבין בכבודי, שהזהרתי על השבת, וימים טובים נק' שבתות. !?רש"י.

268 תוס' שואלים ממה שא' בר"ה במה ששנינו יום הנף כולו אסור, שנבנה בלילה, שנבנה בט"ו ניסן. וי"ל שהוא בבית המקדש שלעתידי שהוא עשוי מאלוי בידי שמים. תוס'.

ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים. ואומר "מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד" "אֲרוֹמְמָהּ ה' בִּי דְלִיתָנִי", שהוא מזמור שיר חנוכת הבית. ושיר של פגעים²⁶⁹, כמו שכתוב "וְנָגַע לֹא יִקְרַב בְּאֶהְלֶךְ". ויש אומרים שיר של נגעים²⁷⁰, כמו שכתוב "יִפֹּל מִצִּדֶּךָ אֶלְף וַיִּרְבֶּה מִימִינֶךָ אֶלְף לֹא יִגָּשׁ". ומוסיף ואומר "יֵשֵׁב בְּסִתְּךָ עֲלִיוֹן בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנֵן" עד "כִּי אַתָּה ה' מַחְסִי עֲלִיוֹן שְׁמֹת מְעוֹנֶךָ"²⁷¹. ואומה "מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבֻשָׁלוֹם בְּנוֹ: ה' מָה רַבּוֹ צָרִי וְכוּ" עד "לֹה הִשְׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִּרְכָתְךָ סֵלָה"²⁷².

אומרת הגמרא, רבי יהושע בן לוי היה אומר פסוקים אלו של שיר של פגעים כשהיה הולך לישן בלילה. שואלת הגמרא, כיצד עשה זאת הרי הוא עצמו אמר שאסור להתרפאות בדברי תורה²⁷³? עונה הגמרא, שאם עושה זאת כדי להגן, הדבר מותר. ורבי יהושע בן לוי אמר שהדבר אסור כשיש לו מכה ולוחש עליה פסוקים של תורה להתרפאות. שואלת הגמרא, האם רבי יהושע בן לוי אסר רק כשיש מכה, והרי שנינו במשנה, הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא? עונה הגמרא, שרבי יוחנן אמר שהמשנה מדברת ברוקק ואחר כך לוחש "כי אני ה' רופאך", שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה.

למדנו במשנה, שבית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן. הגמרא שואלת, האם בית דין הולכים לפני התודה, הרי כתוב בנחמיה: "וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הַוְשָׁעִיָּה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה"? מבארת הגמרא, שהתנא אומר בית דין מהלכין, ושתי תודות מהלכות, וכל ישראל²⁷⁴ אחריהם. נחלקו רבי חייא ורבי שמעון

ר"ח ור"ש ברבי נחלקו אם הלכו זו כנגד זו או זו אחר זו

269 בכת"י ובדפו"י נוסף בכנורות ובנבלים ובתפים. וכ"ה בר"ח ובר"י"ף.
270 "יֵשֵׁב בְּסִתְּךָ עֲלִיוֹן" שאמרו משה בהקמת המשכן. כמו שכתוב "וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה", ומה ברכם? יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם "יְהִי נָעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וכו'". וכן בספרי פ' בלק והוא מי"א מזמורים שא' משה, מ"תפלה למשה" עד סוף "מזמור לתודה". רש"י.

271 עד "כי אתה ה' מחסי" שכתוב לעיל "ושלומת רשעים תראה" שמדב' באויבים שהצירום בשעת הבנין אבל משם ואילך לא משתעי בהכי. תוס'.

272 שנא' "רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה" שצרי יהודה ובנימין היו מתלוצצים כשבני ישראל בנו את החומה, "מה היהודים האמללים עושים" "היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות", "אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם". רש"י.

127318ומה שא' במסכת שבת לאישתא בת יומא יאמר "וירא מלאך ה' אליו" הוא במקום סכנה. תוס'.

274 וכל ישראל אחריהן במקום ובית דין אחריהן. הגהות הגר"א.

ברבי כיצד התודות היו מהלכות. האחד אמר שני כהנים נושאים אותן זה אצל זה, והאחד אמר זו אחר זו. לפי מי שאמר זו כנגד זו, הפנימית היא זו שקרובה לחומה, הממוצעת בין החיצונה לחומה. לפי מי שאמר זו אחר זו הפנימית היא זו שקרובה לבית דין, ההולכת אחרונה.

הפנימית נאכלת והחיצונה הגמרא שואלת ממה ששנינו במשנה, הפנימית נשרפת הכל על פי נביא נאכלת והחיצונה נשרפת. למי שאמר שהתודות הולכות זו אחר זו, הפנימית נאכלת משום שהחיצונה שהולכת ראשונה קדשה את המקום²⁷⁵, וכשהאחרונה נכנסה לשם לא נפסלה ביוצא²⁷⁶. אבל למי שאמר שהולכות זו כנגד זו שתיהן מקדשות יחד. או שיאכלו שתיהן או שישרפו שתיהן? אומרת הגמרא, ולטעמך קשה, למי שאמר זו אחר זו האם תודה מקדשת, הרי שנינו, כל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה? ואפילו למי שאמר שהמשנה אמרה באחת מכל אלו, או מלך או כהן גדול או נביא או סנהדרין או שתי תודות. הרי שתי התודות היא מצווה אחת? אלא אמר רבי יוחנן, על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת, חגי זכריה ומלאכי היו שם, והכל נעשה על פיהם ברוח הקודש.

275 רש"י פי לעיל "ואעמידה שתי תודות גדולות" אצל החומה מבחוץ. וקשה למה הפנימית נאכלת הרי נפסלה ביוצא. ובפרק בתרא דמכות אמרו במעשר שני טהור שפודין אותו בפסיעה אחת חוץ לחומה. ונראה שהיו מהלכים בפנים וקוראים פנימה לזו שלצד החומה אפ' שהיא כלפי חוץ לעיר. מפני שיש אצלה דבר. ומה ששנינו במשנה בפ' כיצד צולין החלונות ועובי החומה כלפנים אע"פ שהלכו מבפנים כל מה שהיה בלבם לקדש היה מתקדש, שא"ל ללכת בענין אחר. ועוד שמסיקים שם שהוא דוקא בשוה לקרקע ולשם היה אפשר להלך. תוס'.

276 שלא עברה במקום חול אלא במקום מקודש. רש"י.

277 ואם תאמר אדרבה גם הראשונה תאכל שכל זמן שהעיר לא קדשה קדשים נאכלים בכל הרואה את העיר, אע"פ שקדשה העזרה. כמה ששנינו בפרק בתרא דזבחים בשילה ונוב וגבעון שנאכלים בכל הרואה מפ' שאין חומת העיר קדושה. וי"ל שכיון שהתודה הלכה כל שהוא היא יוצא במקום שמהלכת. תוס'.